
Accountantsverslag 2015

Samen van start!

Accountantsverslag 2015

Gemeente Oss

11 juli 2016

Gemeente Oss
T.a.v. de gemeenteraad van de gemeente Oss
Raadhuislaan 2
5341 GM OSS

11 juli 2016

Referentie: DvB/e0384704/AK/ab

Geachte raadsleden,

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2015

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2015 van gemeente Oss. Onze controle is uitgevoerd conform onze opdrachtbevestiging van 29 juni 2015. Dit verslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening van gemeente Oss. Deze bevindingen zijn besproken met het college van burgemeester en wethouders van gemeente Oss. Hun standpunten zijn eveneens samengevat in dit verslag. Wij hebben dit verslag de titel 'Samen van Start' gegeven. U heeft de splitsing van de gemeente Maasdonk afgerond, u wordt geconfronteerd met grote veranderingen in het sociaal domein en wij zijn in 2015 gestart als uw accountant.

Ons accountantsverslag bestaat uit drie hoofdstukken. In hoofdstuk 1 hebben wij een overzicht opgenomen van onze kernboodschappen. In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste waarnemingen besproken die zijn voortgekomen uit onze controle.

In hoofdstuk 3 wordt een update gegeven over onze eerdere communicatie. De ontwikkelingen die naar onze mening in de nabije toekomst voor gemeente Oss relevant zullen worden, hebben wij vanaf 2015 opgenomen in onze Sectortopics App.

Graag willen we de inhoud van dit verslag bespreken tijdens de rekeningcommissie op 13 juli 2016. Mocht u in de tussentijd vragen hebben dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen. Wij willen graag van deze gelegenheid gebruikmaken om u en uw medewerkers te bedanken voor de medewerking die we ervaren hebben tijdens onze werkzaamheden.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. T.A.G. van Boxtel RA
director

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Flight Forum 840, 5657 DV Eindhoven, Postbus 6365, 5600 HJ Eindhoven
T: 088 792 00 40, F: 088 792 94 13, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Managementsamenvatting

1. Onze kernboodschappen

2. Belangrijkste controlebevindingen

- 2.1. Een goedkeurende verklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid
- 2.2. Verantwoorden geldstromen decentralisaties nog volop in ontwikkeling
- 2.3. Belangrijke risico's zijn onderkend binnen uw grondexploitaties
- 2.4. De door het college gemaakte schattingen zijn betrouwbaar
- 2.5. Overige jaarrekeningposten nader bekeken
- 2.6. Financiële kengetallen vertonen een stabiel beeld
- 2.3 Gemeente Oss voldoet aan Wet Normering Topinkomens (WNT)
- 2.4 Wijzigingen in wet- en regelgeving – SectorTopics App

3. Onze visie op uw interne beheersing

- 3.1 De belangrijkste onderwerpen uit de boardletter samengevat

1. *Onze kernboodschappen*

1. Wij hebben bij de jaarstukken 2015 van de gemeente Oss een goedkeurende verklaring afgegeven voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid. Ook uit de controle van de SiSa-bijlage komen geen bevindingen naar voren.
2. Als onderdeel van onze controle hebben wij uw systeem van interne beheersing beoordeeld. Hierover hebben we u eerder gerapporteerd in de boardletter. Wij zijn van mening dat dit adequaat ingericht is en goed functioneert.
3. De integratie met Maasdonk is in financiële zin goed verlopen. De inbreng van activa en passiva blijkt duidelijk uit de jaarrekening in de afzonderlijke kolom van de beginbalans. Bij de verschillende balansposten is steeds adequaat toegelicht wat de effecten zijn van de herijking naar de grondslagen van de gemeente Oss.
4. Gezien de onzekere financiële vooruitzichten van OLSP heeft het college besloten om zowel het aandelenkapitaal in OLSP Vastgoed als de achtergestelde lening aan OLSP Holding voor 100% te voorzien. De financiële impact voor 2015 hiervan is beperkt tot een last van €1,6 miljoen omdat deze posten al gedeeltelijk voorzien waren c.q. hiervoor reserves beschikbaar waren.
5. De verliesvoorziening voor Heesch-West ultimo 2015 is ongewijzigd en bedraagt €5,6 miljoen. Ook bij alternatieve invulling als terrein voor grootschalige logistiek lijkt de huidige voorziening toereikend op basis van berekeningen. Het al of niet doorgaan van het project, in welke vorm dan ook is mede afhankelijk van een positief initieel besluit van het Regionaal Ruimte Overleg Noord-Oost Brabant dat waarschijnlijk op 30 juni 2016 zal plaatsvinden. Voorshands is het college van gemeente Oss voor de waardering uitgegaan van een positieve besluitvorming ten aanzien van het doorgaan van het project. De situatie is voldoende toegelicht in de jaarrekening.
6. De gemeente Oss heeft de procedures rondom de grondexploitaties op een goede manier ingericht. De exploitaties en lopende projecten zijn actueel bijgewerkt. Voor 2016 is het belangrijk om de nieuwe BBV vereisten rondom de grondexploitaties in de procedures in te richten en de waardering aan te passen.
7. Gemeente Oss kiest ervoor om verwachte negatieve resultaten op project in de grondexploitaties af te boeken in plaats van te voorzien. Dit heeft als consequenties dat als resultaten op projecten daarna positiever worden, aangezien je verliezen niet kunt terugboeken.
8. De invoering van de nieuwe taken op het gebied van Jeugd en Wmo hebben een grote impact op uw organisatie en daarmee op het jaarrekeningproces 2015. De gemeente Oss heeft deze processen in de organisatie op een goede manier ingericht. Omdat nog veel onduidelijk was en de organisatie in dit proces afhankelijk is van controle-informatie van derden (zoals informatie van de SVB en de centrumgemeenten waarmee de gemeente Oss samenwerkt) heeft dit geleid tot het later afsluiten van uw jaarrekeningproces 2015 dan u in voorgaande jaren gewend was.
9. In uw jaarrekening is circa €9.868.000 verantwoord inzake de persoonsgebonden budgetten (PGB), waarvan de controle op en uitbetaling van facturen wordt uitgevoerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Uit de controleverklaring van de SVB is gebleken dat de SVB geen werkzaamheden heeft uitgevoerd omtrent het vaststellen van de prestatielevering. De gemeente heeft dit wel geborgd in haar processen en aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om de getrouwheid en rechtmatigheid van de PGB budgetten te waarborgen. Wij hebben deze werkzaamheden beoordeeld en zijn van mening dat deze voldoende zijn om de getrouwheid en rechtmatigheid van de PGB's voor de gemeente te borgen. Voor de bestedingen vanuit het landelijk transitiearrangement jeugd is een onzekerheid van €1,2 miljoen opgenomen, omdat het daarvoor niet meer mogelijk is achteraf de prestatielevering vast te stellen. Wij hebben om deze redenen dit als onzekerheid meegewogen in onze oordeelsvorming.
10. Wij hebben vastgesteld dat de regelgeving conform de WNT is nageleefd. De opgenomen toelichting in uw jaarrekening 2015 voldoet aan de gestelde eisen van deze wet.

2. Belangrijkste controlebevindingen

2.1. Een goedkeurende verklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid

Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2015 van gemeente Oss afgerond en hierbij een goedkeurende controleverklaring verstrekt. De jaarrekening heeft een eigen vermogen van €111.765.000 en een resultaat voor bestemming van €4.671.000 negatief.

Getrouwheid: onzekerheid heeft betrekking op het sociaal domein

Tijdens onze controle en tot de datum van dit verslag hebben wij een aantal gecorrigeerde controleverschillen geconstateerd boven onze rapportagedrempel van €155.000.

De ongecorrigeerde verschillen betreffen:

Controleverschillen <u>getrouwheid en rechtmatigheid</u>:	Fouten	Onzekerheden
	DT/(CT)	DT/(CT)
<i>Ongecorrigeerde verschillen</i>	€'000	€'000
WMO Jeugd-Zin: geen inzicht in prestatielevering landelijk transitiearrangement.		1.205
Totaal		1.205
In % van de totale lasten	n.v.t.	0,40%
Goedkeuringstoleranties	1%	3%
Oordeel	Goedkeurend	

De gecorrigeerde verschillen betroffen:

- aanpassen van de voorziening APPA op basis van actuele grondslagen;
- opnemen nog op te leggen opbrengst rioolheffing
- balansreclassificaties.

Rechtmatigheidsbevindingen hebben betrekking op sociaal domein

Net als in voorgaande jaren heeft u ook dit jaar zelf interne controlewerkzaamheden uitgevoerd om de rechtmatigheid van de posten in de jaarrekening vast te stellen. Uit de intern uitgevoerde werkzaamheden, onze review hierop en onze eigen werkzaamheden, concluderen wij dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen conform het door de raad vastgestelde normenkader en de wettelijke regels.

De geconstateerde fouten en onzekerheden zoals opgenomen in de tabel bij getrouwheid zijn ook van toepassing op de rechtmatigheid. Deze geconstateerde fouten blijven binnen de door u vastgestelde grenzen. Daarom hebben wij ten aanzien van het aspect rechtmatigheid een goedkeurend oordeel verstrekt. In paragraaf 2.2. lichten wij de geconstateerde onzekerheid verder toe.

Er zijn geen fouten en onzekerheden in de SiSa-bijlage geconstateerd

Jaarlijks is de SiSa-bijlage een onderdeel van uw jaarrekening. Via deze bijlage worden diverse rijks- en provinciale uitkeringen verantwoord. Daarmee vormt de SiSa-bijlage de basis voor afwikkeling van deze uitkeringen. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de specifieke instructies die door de Rijksoverheid zijn vastgelegd in de 'Nota verwachtingen accountantscontrole 2015'. Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) gelden voor de SiSa andere, zwaardere rapporterings-toleranties dan u als raad in uw controleprotocol hebt opgenomen. Dit om ministeries in staat te stellen de specifieke uitkeringen vast te kunnen stellen en de Algemene Rekenkamer van informatie te voorzien. Wij hebben bij onze controle van de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2015 geen afwijkingen geconstateerd.

In bijlage A.1 gaan wij nader in op de bevindingen per regeling.

De grondslagen voor waardering en resultaatbepalingen het normenkader voor rechtmatigheid zijn aanvaardbaar

De jaarrekening is opgesteld door het college van burgemeester en wethouders van gemeente Oss in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.
- de geschiktheid van het gebruikte normenkader voor rechtmatigheid beoordeeld.

Voorts hebben we in de rapportage interim bevindingen 2015 melding gemaakt van verschillende gewijzigde verslaggevingsregels in de BBV die relevant zijn voor de jaarrekening 2015 van gemeente Oss. Wij hebben de toepassing van deze wijzigingen beoordeeld en hebben hierbij geen onjuistheden geconstateerd. Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die het college van burgemeester en wethouders heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2015 aanvaardbaar zijn.

Toelichting en paragrafen volledig opgenomen

Wij hebben de toelichtingen in de jaarrekening beoordeeld en zijn van mening dat deze in overeenstemming zijn met hetgeen is opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Gemeente Oss hanteert een heldere structuur voor jaarverslag. Er wordt middels de thema's een goede verantwoording gegeven op het coalitieakkoord. Wel vragen we aandacht voor een consequente toelichting van afwijkingen tussen begroting en werkelijkheid in de programma's. Soms worden kleinere verschillen wel toegelicht terwijl die op grotere verschillen ontbreekt. Een enkele keer zien we dat belangrijke posten wat 'weggestopt' in de tekst zijn zoals bijvoorbeeld de afwaardering van de lening OLSP die op bladzijde 94 vermeld staat maar in de inleiding van het jaarverslag ontbreekt. In de inleiding is bewust gekozen om het resultaat na bestemming te verklaren, in het jaarverslag is de verdere uitwerking gemaakt.

Ook de toelichting op de jaarrekening is helder. Wel ontbreekt in de toelichting op de balans per post de splitsing van de beginbalans in gemeente Oss en gemeente Maasdonk. Op totaal niveau is dit wel weergegeven. Hiervoor is bewust gekozen om de toelichtingen leesbaar te houden. Uit de tekst blijkt voldoende de impact van de 'Maasdonk' posten op de jaarrekening 2015.

Al met al vinden we dat de jaarverslaggeving goed voldoet aan de verslagleggingseisen en voldoende informatieve waarde voor de raad en andere gebruikers heeft.

2.2. Verantwoorden geldstromen decentralisaties nog volop in ontwikkeling

Opzet van procedures adequaat

Voor de levering van de Jeugdzorg en WMO werkt de gemeente Oss samen in de regio. Voor de WMO is de gemeente Oss de centrumgemeente voor de samenwerking in de regio Noordoost Brabant. Voor Jeugdzorg fungeert de gemeente 's-Hertogenbosch als centrumgemeente van de samenwerking met achttien andere regiogemeenten. Namens de deelnemende gemeenten heeft gemeente Oss de contracten afgesloten met de zorginstellingen voor WMO. Hierin zijn vaste prijsafspraken voor elk zorgproduct gemaakt.

U heeft met diverse zorgaanbieders in de regio contracten afgesloten voor de levering van zorg. Dit betreffen uniforme contracten. Voor de afrekening jeugd betreffen dit lumpsum afspraken. In de contracten is opgenomen dat bij een onder-/overproductie van 20% een mogelijkheid bestaat tot verrekening. Derhalve dient u toch inzicht te hebben in de totaal geleverde prestatie door de zorginstelling. U heeft via de gemeente 's-Hertogenbosch een verantwoording met controleverklaring op basis van landelijk protocol over de geleverde prestaties en totale last ontvangen. Voor de WMO is de afrekening afgesproken op basis van zorgcategorie maal tarief.

Voor de WMO is de afrekening afgesproken op basis van geleverde zorg x tarief. Vanuit de centrumfunctie heeft gemeente Oss de betalingen verzorgd van de goedgekeurde facturen van de deelnemende gemeenten. Dit proces verloopt via de applicatie Synaxxion. Gemeente Oss heeft na afronding van de werkzaamheden de deelnemende gemeenten een verantwoording van de totale last en de geleverde zorg van de zorginstellingen verstrekt.

Voordat de zorgkosten met betrekking op cliënten uit gemeente Oss betaalbaar gesteld worden maakt de budgethouder de aansluiting met de factuurregels en de afgegeven beschikking. Het proces WMO 'nieuw' is ingericht volgens een adequaat systeem van interne beheersing voordat de beschikkingen worden afgegeven, afgeleid van het reeds bestaande proces WMO 'oud'.

Op basis van gegevensgerichte controles hebben wij vastgesteld dat de afgegeven beschikkingen rechtmatig zijn en dat alleen facturen WMO betaalbaar zijn gesteld na afstemming met de beschikte zorg. Hieruit zijn geen bevindingen naar voren gekomen.

WMO Jeugd: afrekening met gemeente 's-Hertogenbosch basis voor de verantwoording

Ten behoeve van de verantwoording en afrekening van de uitgevoerde taken WMO Jeugdzorg heeft de gemeente Oss een controleverklaring van de accountant van de centrumgemeente 's-Hertogenbosch ontvangen. Deze verantwoording geeft inzicht in de totale lasten van de jeugdzorg in de regio en specifiek voor de gemeente Oss. Omdat met de zorgleveranciers een lumpsum afrekening is overeengekomen en solidariteit met de deelnemende gemeenten, is het specifiek vaststellen van de levering van de zorg niet meer noodzakelijk. Dit komt omdat de zorgverleners een vaste afgesproken vergoeding ontvangen voor de in totaal geleverde zorg. Uit de verantwoording bij de controleverklaring blijkt dat er vanuit de bestedingen €970.000 beschikbaar (<80%) is om de zorgleveranciers met overbesteding (>120%) op basis van de lumpsum vergoedingen te compenseren vanuit de regio. Dit heeft geen direct financieel effect voor de gemeente Oss.

De kosten vanuit het landelijk transitiearrangement (LTA) worden door de centrumgemeente betaald op basis van de geleverde prestaties. Hier vindt echter geen controle plaats op de levering, derhalve hebben we de totale last aan LTA's aangemerkt als een onzekerheid in de controle van €1.205.000.

WMO ZIN: samenwerken in de regio

Voor de WMO ZIN nieuwe taken heeft de gemeente Oss een totaalverantwoording voor de regio opgesteld. Hierbij hebben wij een rapportage van feitelijke bevindingen verstrekt. Hierbij hebben we vastgesteld dat de doorbetalingen naar de regiogemeenten aansluiten op de administratie en dat voor de facturen ten behoeve van de zorg geautoriseerd zijn. Tevens hebben wij inzicht gekregen in de prestatielevering van de gefactureerde zorg.

De levering van de PGB is in voldoende mate vastgesteld

Voor alle cliënten die een PGB-budget ontvangen worden door de gemeente Oss beschikkingen verstrekt aan de cliënt en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Conform landelijke afspraken verzorgt de SVB het administratieve proces rondom de PGB-verstrekingen. Gemeente Oss is voor een getrouwe en rechtmatige verantwoording in de jaarrekening 2015 afhankelijk van de informatieverstrekking van de SVB.

Gemeente Oss heeft in jaarrekening 2015 een last voor de Persoonsgebonden budgetten (PGB) voor Jeugd, Wmo en Beschermd wonen als centrumgemeente voor een bedrag van circa €9.867.644 verantwoord. Het beschikkingsproces vindt binnen de gemeente plaats. De zorg wordt geleverd door de zorginstelling of mantelzorger en de factuurcontrole en uitbetaling wordt uitgevoerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

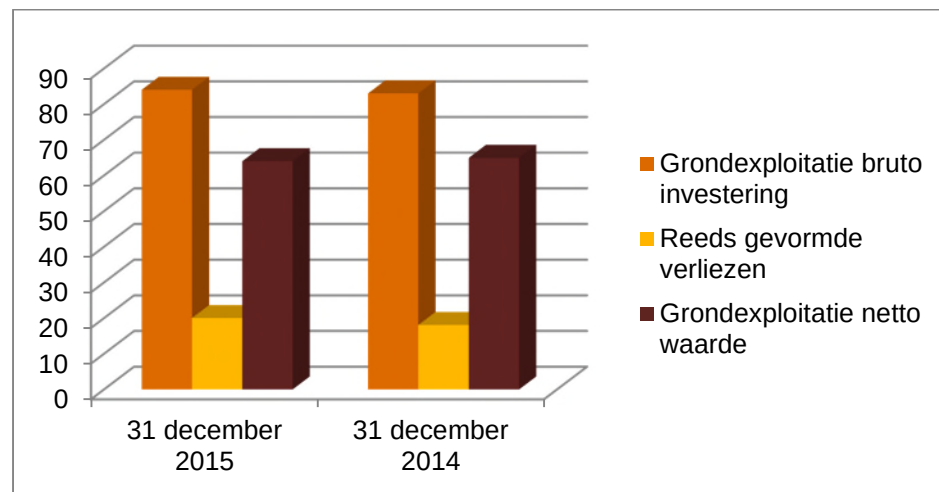
Uit de rapportage van de accountant van de SVB is gebleken dat de Sociale Verzekeringsbank geen werkzaamheden heeft uitgevoerd omtrent het vaststellen van de prestatielevering. De gemeente heeft echter aanvullende werkzaamheden en documentatie uitgevoerd, waaruit de levering van de zorg blijkt. Dit door dossiervastleggingen, het herindicatieproces en uitgevoerde kwaliteitsonderzoeken.

De verklaringen van de SVB geven onvoldoende nauwkeurige zekerheid voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de lasten van PGB's die voor rekening van de gemeente Oss komen. De controletolerantie waarmee de SVB een verklaring heeft afgegeven is namelijk groter dan de tolerantie die geldt voor de jaarrekening van de gemeente Oss. Daarnaast kunnen de verwachte fouten en onzekerheden bij de sociale verzekeringsbank niet één op één vertaald worden naar elke individuele gemeente. Op basis hiervan zijn door de gemeente Oss aanvullende werkzaamheden verricht om vast te stellen dat de geconstateerde fouten op SVB niveau niet van toepassing zijn voor de gemeente Oss. Dit is gedaan door de budgetten, beschikkingen en bestedingen van de SVB nader te analyseren en af te stemmen.

2.3. Belangrijke risico's zijn onderkend binnen uw grondexploitaties

De grondexploitaties vormen een groot aandeel (18%) van uw balanstotaal. Daarbij is er landelijk veel aandacht voor de waardering van de grondposities. Grondexploitaties komen veel in het nieuws, verkopen vallen veelal tegen en het risicoprofiel van veel projecten neemt toe. Ook gemeente Oss ziet daardoor veel ogen op zich gericht en besteedt zorgvuldig aandacht aan adequate interne procedures, bijsturing van projecten en het bepalen van een gepaste financiële waardering. In onze controle besteden wij veel aandacht aan de waardering van uw grondexploitaties. In deze paragraaf gaan wij in op onze bevindingen en aandachtspunten naar aanleiding van onze controle.

De grondexploitaties bij gemeente Oss laat het volgende beeld zien in miljoen euro's:

De gemeente Oss kiest ervoor om verwachte verliezen direct in het resultaat te verwerken, deze verwerkingswijze is toegestaan. Wanneer projectresultaten gunstiger worden is het echter niet mogelijk een geboekt verlies terug te nemen, dit is wel mogelijk als verwachte verliezen in een voorziening zouden worden opgenomen. In bovenstaande tabel zijn de totale reeds genomen verliezen op de huidige projecten in exploitatie weergegeven.

Op basis van de bijgestelde exploitaties is in 2015 een aanvullend verlies genomen van totaal €1.941.000. De genomen verliezen in 2015 hebben betrekking op de projecten Koornstraat, Centrumplan Geffen, Weverstraat, Maren Kessel West en Oude Baan.

In 2015 heeft de gemeente voor €781.000 tussentijdse winstnemingen verwerkt. Wij hebben vastgesteld dat de tussentijdse winstnemingen conform de gemeentelijke kaders zijn verwerkt. De tussentijdse winstnemingen zijn verwerkt op de exploitaties Verlengde de Run Geffen, De Bulk fase 2 en 3 en Piekenhoef.

Op basis van de uitkomsten van de bijgewerkte exploitaties en de gehanteerde parameters kunnen wij instemmen met de verwerking van de tussentijdse winstnemingen en de genomen verliezen.

Waardering is onder meer afhankelijk van schattingen

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Hierbij dient te worden gedacht aan het inflatiecijfer waartegen toekomstige kosten en opbrengsten worden gecorrigeerd, gehanteerde rentepercentages, de looptijd van het project (inclusief moment van geplande opbrengsten en kosten) en de uitgifteprijs. Deze parameters bepalen in hoge mate het verwachte financiële resultaat.

In onze jaarrekeningcontrole is de controle van de grondexploitaties een belangrijk aandachtspunt. Voornamelijk de inschatting van de genoemde parameters en uitgangspunten heeft daarbij onze aandacht. In de volgende paragrafen gaan wij in op de belangrijkste bevindingen vanuit onze controle die betrekking hebben op uw grondexploitaties.

Wij kunnen instemmen met de gehanteerde parameters

Bij het actualiseren van de grondexploitaties, maar ook bij het toetsen van de waardering van de niet in exploitatie genomen gronden maakt het college schattingen. Dit op basis van verschillende uitgangspunten en parameters. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In de tabel op de volgende pagina zijn onze bevindingen weergegeven.

Uitgifte tempo woningbouw blijft binnen verwachte behoefte, fasering uitgifte bedrijventerreinen aangepast

Een belangrijk onderdeel van de grondexploitaties is een inschatting van de in de grondexploitaties opgenomen programmering. Dit wil zeggen de omvang van het verwachte aantal te bouwen woningen/bedrijventerreinen in komende jaren. Voor gemeente Oss geldt dat dit voornamelijk betrekking heeft op woningbouw en bedrijventerreinen.

De verwachte uitgifte van de woningbouw blijft binnen de verwachte behoefte vanuit het regionaal overleg en de door de gemeente uitgevoerde woningaanbodanalyse.

Voor de uitgifte van de kavels bedrijventerreinen heeft de gemeente in 2014 extern advies ingewonnen en voorzichtigheidshalve de uitgifte vertraagd. Het bedrijventerrein Vorstengrafdonk wordt ingericht op basis van de uitgifte van kleine kavels voor bedrijven en heeft daarmee een andere doelgroep dan de verwachte inrichting van de locatie Heesch West. Voor de toelichtingen rondom de onzekerheid van het project Heesch West verwijzen wij naar paragraaf 2.5.

Een belangrijk aspect voor de waardering is de inschatting van het moment waarop kosten en opbrengsten worden gerealiseerd (fasering). Uit onze controle blijkt dat gemeente Oss bij de actualisering van de grondexploitaties opbrengsten (maar ook corresponderende kosten) heeft bijgesteld op basis van de actuele verwachtingen.

MPG wordt vastgesteld bij de jaarrekening 2015; voor 2016 is deze systematiek niet meer toegestaan

De actualisatie van de exploitaties legt de gemeente vast in het MPG (meerjarenprogramma grondbedrijf) 2016 en de uitkomsten worden verwerkt in de jaarrekening 2015. De gemeenteraad stelt echter op hetzelfde moment het MPG 2016 en de jaarrekening 2015 vast. Vanuit de BBV wijzigingen die van kracht zijn voor boekjaren na 2016 is deze systematiek niet meer toegestaan en moet de gemeenteraad middels een raadsbesluit vooraf de uitgangspunten vaststellen.

Met betrekking tot de uitgangspunten zoals opgenomen in de jaarrekening 2015 zijn deze reeds in 2015 bij het MPG 2015 door de gemeenteraad vastgesteld, buiten de aangepaste parameter voor de gehanteerde rekenrente. Deze is in de begroting 2016 vastgesteld.

Bij drie nieuwe bouwgronden in exploitaties ontbreekt het raadsbesluit

Bij de in 2015 nieuw in de bouwgronden in exploitatie opgenomen projecten ontbreekt het formele raadsbesluit. Dit omdat gemeente Oss gewoon is deze vast te stellen via het MPG dat tegelijk met de jaarrekening wordt vastgesteld. Het gaat om de projecten Ussenstraat 74, Elzeneindlocatie en de Kolk. De totale boekwaarde op deze projecten is €41.000 negatief en daarbij niet materieel voor de jaarrekening 2015. Wij adviseren de projecten vast te laten stellen door de raad en daarna pas tot uitvoering over te gaan. De gehanteerde verwerkingswijze was nog toegestaan in 2015, maar in de nieuwe BBV voorschriften is het verplicht geworden om een exploitatie met een apart raadsbesluit vast te stellen en kan dit niet meer middels een MPG.

Belangrijkste schattingen	Toelichting	
	2015	
Gehanteerde rekenrente		De gemeente Oss hanteert in de exploitatieopzetten vanaf 2016 met 1,45% als rekenrente. Deze rente is bepaald op basis van de te betalen rente op vreemd vermogen. Op basis van de inschattingen en de huidige marktrente kunnen wij ons vinden in de gehanteerde rekenrente. Onder het gewijzigd BBV zal de disconteringsvoet in 2016 ca 2% zijn omdat dit gekoppeld is op het streefgetal voor de inflatie binnen de EU. We hebben vastgesteld dat de impact hier van op de waardering beperkt is.
Externe kostenstijging		Voor de externe kostenstijging hanteert de gemeente Oss 1%. Deze ligt in lijn met de verwachte inflatie en kostenindex voor Grond- Weg en Waterbouw. Wij kunnen derhalve instemmen met deze inschatting.
Interne kostenstijging		Gemeente Oss gebruikt 1% voor interne kostenstijgingen. Dit percentage sluit aan met de stijging vanuit de nieuwe cao die per 1 januari 2016 van kracht is gegaan voor 0,5%, de overige stijging is opgenomen voor het opvangen van overige mutaties. Wij kunnen instemmen met deze uitgangspunten.
Opbrengstenstijging		Gemeente Oss heeft 1% opbrengstenstijging voor de woningbouw en bedrijventerreinen verwerkt in de exploitaties vanaf 2017. Op basis van extern onderzoek wordt een 2% stijging verwacht. Gemeente Oss kiest er voorzichtigheidshalve voor om te rekenen met 1% opbrengstenstijging. Deze stijging sluit aan met de verwachte opbrengsten van de kavels en met de verwachting van de externe taxatieadviescommissie. Voor de projecten Talentencampus, Centrumplan Geffen en Weverstraat houdt de gemeente op basis van de toekomstverwachtingen geen rekening met opbrengstenstijging. Wij adviseren hierbij afwijkingen van de vastgestelde parameters apart vast te leggen.
Gehanteerde programmering		De programmering is in 2015 geactualiseerd. De programmering sluit aan met de woningbouwbehoefte en verwachte uitgifte bedrijventerreinen.
Waardering NIEGG	n.v.t.	De gemeente Oss heeft geen NIEGG projecten.

Controleverschil 	Voorzichtig 	Evenwichtig 	Optimistisch 	Controleverschil
Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen				

Wij kunnen instemmen met de in de jaarrekening toegepaste waarderingsgrondslagen en de door het college gemaakte afwegingen en schattingen.

2.4. De door het college gemaakte schattingen zijn betrouwbaar

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het college belangrijke schattingen aangaande de verslaggeving toe te passen en toe te lichten. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2015 beoordeeld en hebben geconcludeerd dat deze zijn gebaseerd op controle-informatie en schattingen. De onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering. Voor wat betreft de belangrijke schattingen die ook in het voorgaande jaar relevant waren, is onze conclusie dat deze zijn gebaseerd op consistente uitgangspunten en veronderstellingen.

Belangrijkste schattingen	Bevindingen	Toelichting
	2015	
Immateriële vaste activa		De immateriële vaste activa bestaat uit het project V&D locatie. Gezien de onzekerheden in de uitvoering van het plan, is ervoor gekozen de gemaakte kosten als immateriële vaste activa te beschouwen en om vervolgens de gemaakte kosten te voorzien ad €1.041.000. Wij kunnen instemmen met deze werkwijze
Verwachte levensduur en waardering van materiële vaste activa		We hebben vastgesteld dat de afschrijvingstermijnen zijn aangepast conform de nota afschrijvingsbeleid 2014. Deze verwerkingswijze is conform de voorschriften uit het BBV.
Waardering vastgoed		Wij hebben samen met de gemeente een analyse uitgevoerd op de waardering van het gemeentelijk vastgoed. Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat aanvullende afwaarderingen voor 2015 niet aan de orde zijn. U bent actief bezig met het signaleren van mogelijke verkoopintenties, herontwikkeling en leegstand en bepaald de impact hiervan op de waardering.
Waardering financiële vaste activa		De financiële vaste activa bestaan uit de volgende elementen: De categorie kapitaalverstrekking aan deelnemingen (€153.000) bevat tevens de deelneming OLSP vastgoed B.V. welke geheel is voorzien in 2015. Voor de toelichting inzake de verstrekking aan OLSP zie paragraaf 2.5. Van de overige kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen hebben wij vastgesteld dat de waardering in de jaarrekening juist is opgenomen. Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd bij de waardering van de leningen aan woningbouwcorporaties van €750.000. De overige langlopende geldleningen van €53.624.000 bestaan uit leningen aan deelnemingen (€9.960.000), leningen aan ambtenaren (€25.683.000) en overige langlopende leningen (€17.982.000). In de leningen aan deelnemingen is ook een lening aan OLSP vastgoed B.V. opgenomen welke geheel is voorzien in 2015 (zie tevens paragraaf 2.5). Ten aanzien van de andere uitgezette gelden hebben wij geen bevindingen geconstateerd. De overige uitzettingen rentetypische looptijd > 1 jaar van €3.090.000 bestaan uit vorderingen vanuit de opheffing van het Hypotheekfonds Noord-Brabantse gemeenten van €1.854.000 en de waarde van de gronden die in eeuwigdurende erfpacht zijn uitgegeven €1.236.000.

Belangrijkste schattingen	Bevindingen	Toelichting
	2015	
Waardering grondexploitaties		Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar paragraaf 2.3 van deze rapportage.
Voorzieningen		De voorziening Appa (pensioenvoorziening oud wethouders) van €3.171.000 is opgenomen. In onze opinie was deze voorziening ca €529.000 te laag gewaardeerd omdat de provider een te hoge rente en niet de meest recente sterftetabel gehanteerd heeft. De €529.000 is in de definitieve jaarrekening toegevoegd aan de voorziening
		De schattingen met betrekking tot de onderhoudsvoorzieningen geven een betrouwbaar beeld. U verricht periodiek een actualisatie op het gehanteerde meerjarenonderhoudsplan. Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd.
		Voorziening riolering Het huidige GRP loopt tot en met 2017 en wordt jaarlijks herzien. In het GRP wordt een planning een termijn van 60 aangehouden De voorziening riolering kent op basis van het GRP een relatief (te) hoog spaardeel. Naast aanwending neemt door de tarieven niet te verhogen de spaarcomponent in het GRP en daarmee de voorziening af. Daarmee blijft het spaardeel in onze visie nog te hoog. Wij adviseren u in de actualisatie van het GRP de afbouw van de voorziening mee te nemen tot de in totaal benodigde middelen in een realistische planning voor het onderhoud over een gemiddelde (verschuivende) periode van tien jaar conform de Notitie van de commissie BBV.
Juistheid en volledigheid kortlopende schulden en overlopende activa/passiva		De schattingen met betrekking tot de op te nemen overlopende activa en passiva komen op een evenwichtige wijze tot stand en zijn onderbouwd.

Controleverschil 	Voorzichtig 	Evenwichtig 	Optimistisch 	Controleverschil
Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen				

2.5. Overige jaarrekeningposten nader bekeken

Integratie Maasdonk verwerkt conform verslaggevingsvoorschriften en duidelijk toegelicht in de jaarrekening

Door de opheffing van de gemeente Maasdonk per 1 januari 2015 is de kern Geffen onderdeel van de gemeente Oss. De kernen Nuland en Vinkel zijn opgenomen in de gemeente 's-Hertogenbosch. De splitsingsnota voor de financiële afrekening is opgesteld door de gezamenlijke werkgroep financiën met medewerkers van beide gemeenten. De verdeling is opgesteld op basis van finale verrekening, behalve voor eventuele consequenties vanuit de juridische rol die de gemeente 's-Hertogenbosch heeft overgenomen als rechtsopvolger.

De belangrijkste uitgangspunten bij de financiële afrekening waren:

- waarde van activa volgen zoveel mogelijk het grondgebied;
- wat ondeelbaar is, wordt verdeeld via de vaste verdeelsleutel;
- algemene posten zoals debiteuren/crediteuren gaan naar de gemeente 's-Hertogenbosch;
- sluitstuk betreffen de langlopende geldleningen.

Wij hebben vastgesteld dat de verdeling op basis van de bovenstaande uitgangspunten is verwerkt in de beginbalans (per 1 januari 2015) van de jaarrekening van de gemeente Oss. De verwerkingswijze is tevens toegelicht op pagina 160 van de jaarrekening.

Gedurende het boekjaar 2015 zijn de waarderingsgrondslagen vanuit de overdracht van Maasdonk aangepast naar de waarderingsgrondslagen van de gemeente Oss. De aanpassing van de waarderingsgrondslagen per onderdeel zijn tevens door de raad bekrachtigd. Het gaat hierbij om de volgende onderdelen:

- integreren van de reserves Maasdonk in de nota reserves en voorzieningen;
- actualiseren en herijken van de grondexploitatie;
- verwerking systematiek riolering, waarbij in Maasdonk riool geactiveerd werd, wordt deze in gemeente Oss geactiveerd en direct afgeschreven vanuit de voorziening;
- afboeken materiële vaste activa met maatschappelijk nut van €2.900.000, volgens vastgestelde systematiek direct afschrijven tenzij daar een uitzondering op gemaakt dient te worden.

Sluitstuk van de financiële afrekening was de afrekening van de langlopende schulden van de gemeente 's-Hertogenbosch door de gemeente Oss ad €7.422.000. Dit bedrag is in 2015 door de gemeente Oss betaald. Naar aanleiding van de integratie is per 1 januari 2015 €4.781.000 toegevoegd aan het eigen vermogen van de gemeente Oss.

Afstemming met BSOB goed verlopen

De afstemming met de accountant van de BSOB en de BSOB zelf zijn in het kader van de jaarrekeningcontrole goed verlopen. De deelnemende gemeenten hebben tijdig het controleprotocol vastgesteld en de verantwoordingen van de BSOB waren ook voor de accountantscontrole van de gemeente Oss op tijd beschikbaar.

Waardering OLSP – Pivot Park bijgesteld naar laatste inzichten

Algemeen

In 2014 hebben de stakeholders in Pivot Park (BOM, OLSP Vastgoed B.V, MSD, gemeente Oss en provincie Noord-Brabant) een intentieverklaring getekend voor verdere ontwikkeling Pivot Park. MSD heeft extra gronden en gebouwen ter overname aangeboden. De opbrengsten gebruikt MSD voor het ontkoppelen van de ondergrondse infrastructuur wat nodig is voor het door ontwikkelen van Pivot Park naar een aantrekkelijke open campus.

Transacties 2015

In 2015 zijn deze ontwikkelingen geëffectueerd, gemeente Oss heeft voor €3,1 miljoen grond verworven welke weer als erfpacht is uitgezet. De formele erfpachtovereenkomst was ten tijde van de controle nog niet getekend. Gemeente Oss heeft ook in het kader van de overeenkomst vergoedingen ontvangen voor het ontkoppelen van de ondergrondse infrastructuur en bodemsanering van totaal ca €1 miljoen. Deze gelden worden voor de betreffende doeleinden ingezet.

Waardering

De financiële inbreng in Pivot Park vanuit de gemeente Oss bestaat uit aandelenkapitaal in OLSP Vastgoed B.V. ad €2,3 miljoen en een achtergestelde lening aan OLSP Holding ad €2.357.500. De ondernemingen beschikken niet over recente jaarrekeningen met een controleverklaring. Op basis van (nog vertrouwelijke) beschikbare informatie over de financiële toekomst van Pivot Park heeft het college besloten zowel de achtergestelde lening als het aandelenkapitaal voor 100% te voorzien.

Voor de achtergestelde lening beschikte gemeente Oss al over een risicoreserve voor het hele bedrag. Het aandelenkapitaal was reeds in 2014 voor 30% voorzien. Op deze wijze is zodoende in 2015 een last van €1,6 miljoen verantwoord.

Heesch- West

Waardering

In opdracht van de provincie zijn de afgelopen tijd onderzoeken uitgevoerd naar de behoefte aan bedrijventerreinen in (NO) Brabant. Hieruit blijkt dat aan reguliere bedrijventerreinen een overschot is, c.q. zal ontstaan. Dit heeft vanzelfsprekend impact op de ontwikkeling van het bedrijventerrein Heesch-West. Volgens deskundigen en door het samenwerkingsverband geraadpleegde projectontwikkelaars is wel behoefte aan terreinen voor grootschalige logistiek. Het samenwerkingsverband heeft daarom globaal het financiële effect van invulling van Heesch-West als grootschalig logistiek terrein in beeld gebracht. Op basis van een bijgestelde calculatie is geconcludeerd dat, rekening houdend met de reeds gevormde voorzieningen, een kostendekkende exploitatie mogelijk is en geen aanvullende voorzieningen nodig zijn. Startdatum in de calculatie is gehandhaafd op 2018.

Onzekerheid doorgang van het project

In het Regionaal Ruimtelijk Overleg (RRO) van 30 juni zal een eerste besluit genomen gaan worden over het al dan niet doorgaan van projecten voor bedrijventerreinen in NO Brabant. De uiteindelijke beslissing neemt de provincie Noord-Brabant daarna. Ook voor Heesch-West is doorgang derhalve nog onzeker. Niet doorgaan zou een aanzienlijke aanvullende afwaardering betekenen. Uw college is van mening dat grootschalige logistiek een haalbaar en kansrijk uitgangspunt is en stopzetten van verdere ontwikkeling geen optie is. De situatie is onzes inziens door het college voldoende toegelicht in de jaarrekening en jaarverslag.

2.6. Financiële kengetallen vertonen een stabiel beeld

In het onderstaande overzicht dat vanaf 2015 verplicht is op te nemen in de jaarstukken van gemeenten zijn de financiële kengetallen nader uitgewerkt:

Kengetal	2015	Begroting 2015	Begroting 2016
1a. Netto schuldquote	62,19%	62,05%	57,64%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd	43,10%	40,53%	35,91%
2. Solvabiliteitsratio	31,63%	32,01%	32,47%
3. Grondexploitatie	22,27%	23,45%	18,92%
4. Structurele exploitatieruimte	1,69%	0,19%	0,40%
5. Belastingcapaciteit	98,01%	98,01%	97,77%

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht over de hoogte van de schulden van een gemeente. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel schulden een gemeente kan dragen op basis van de inkomsten. Hoe hoger het inkomen van een gemeente des te meer schulden kan een gemeente aangaan zonder dat dit onverantwoordelijk is. De netto schuldquote ligt voor 2015 ruim onder de 100% en hiermee is het risico voor de gemeente beperkt (bron: VNG houdbaarheidstest gemeentefinanciën versie 2015).

In 2015 is elk kwartaal het kasgeldlimiet overschreden. Deze overschrijding heeft geen invloed op de financiële rechtmatigheid.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen komt overeen met de schuldquote gecorrigeerd met de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en de overige verbonden partijen. De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen volgt het patroon van de netto schuldquote.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft inzicht in de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het vreemd vermogen. Solvabiliteit geeft inzicht in hoeverre de activa is betaald met eigen middelen en de financiële gezondheid van een gemeente op de lange termijn. Een solvabiliteit > 20% is de norm.

De solvabiliteit van gemeente Oss laat hierbij een stabiel patroon zien rond de 32% en is hierbij gezond te noemen.

3. Grondexploitatie

De grondexploitatie wordt ook wel voorraadquote genoemd en geeft inzicht in de voorradenpositie van de gemeente ten opzichte van het balanstotaal. De verwachte afname van de voorraadpositie komt door de verwachte ontwikkeling en uitgifte van de huidige grondexploitatie projecten. Voor een verdere toelichting inzake de grondexploitaties verwijzen wij naar paragraaf 2.3.

4. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft inzicht in hoeverre de gemeente de structurele lasten kan dekken met de structurele baten. Bij een kengetal van groter of gelijk aan nihil wordt hieraan voldaan. Uit de kengetallen blijkt dat gemeente Oss ruim in staat is structurele lasten met structurele baten.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de capaciteit van gemeenten om aanvullende onroerendezaakbelasting (OZB) te heffen. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt wat de woonlasten van een gezin in de gemeente zijn ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Op basis van de begroting 2016 wordt de belastingdruk lager ten opzichte van het landelijke gemiddelde, waardoor het percentage daalt te dekken.

Toelichting kengetallen:

Kengetal	Berekening
1a. Netto schuldquote	Netto schuldquote= (langlopende schulden + kortlopende schulden + crediteuren + overlopende passiva) – (langlopende uitzettingen + kortlopende vorderingen + liquide middelen + overlopende activa) / inkomsten voor bestemmingsreserves
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen komt overeen met de schuldquote gecorrigeerd met de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en de overige verbonden partijen.
2. Solvabiliteitsratio	Solvabiliteitsratio= eigen vermogen / balanstotaal

Kengetal	Berekening
3. Grondexploitatie	Voorraadquote= bouwgrond + voorraden onderhanden werk + overige voorraden / totale inkomsten
4. Structurele exploitatieruimte	Structurele exploitatieruimte = (structurele baten – structurele lasten gecorrigeerd voor incidentele baten) + (totaal structurele onttrekkingen aan de reserves – structurele toevoegingen aan de reserves) / totaal inkomsten
5. Belastingcapaciteit	Belastingcapaciteit = (OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde + rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde + afvalstoffenheffing voor een gezin + eventuele heffingskorting voor een gezin) / woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in het voorafgaande begrotingsjaar

Gemeente Oss is in staat om risico's op te vangen vanuit de weerstandscapaciteit

Onderstaande tabel geeft de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de door de gemeente geïnventariseerde risico's weer.

Weerstandsvermogen	2015	2014
A. Weerstandscapaciteit	61.400	62.582
B. Beleidsrisico's en bedrijfsrisico's	2.212	5.800
Verhouding risico's tot de capaciteit (A/B)	27,75	10,79

De weerstandscapaciteit bij gemeente Oss bestaat de algemene vrije reserve en de niet beklemd bestemmingsreserves als incidentele weerstandscapaciteit en de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien als structurele weerstandscapaciteit. Wij zijn van mening dat de geïnventariseerde risico's op een deugdelijke wijze zijn toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de jaarrekening.

Het risicomanagement proces is door de gemeente op structurele wijze ingericht in het reguliere proces. In de jaarrekening komt de risico inschatting en de reactie van de gemeente op de risico's terug op basis van de risico inventarisatie. Wij zijn van mening dat de gemeente prudent inspeelt op gesignaleerde risico's. De toelichting bij de opgenomen PM post rondom Heesch West is duidelijk beschreven.

Incidentele baten en lasten hebben betrekking op sociale voorzieningen, invoering IKB en rentevoordelen

Voor een uitgebreide analyse van de verschillen tussen de realisatie 2015 en de primitieve en bijgestelde begroting verwijzen wij naar de jaarrekening op pagina 150. De incidentele baten en lasten zijn toegelicht vanuit het jaarrekeningsaldo.

De belangrijkste incidentele mutaties in 2015 hebben betrekking op:

- Lagere lasten dan begroot voor de invoering van de decentralisaties (€1.114.000).
- Incidentele last vakantiegeld door invoering individueel keuzebudget per 1 januari 2016 (€1.200.000).
- Nadeel op omgevingsvergunningen doordat begrote opbrengsten voor de talentencampus zijn doorgeschoven naar 2016 (€1.100.000).

2.3 Gemeente Oss voldoet aan Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT adequaat opgenomen in de jaarrekening

De WNT-verantwoording van gemeente Oss is opgenomen in de toelichting van de jaarrekening. Hierbij is conform de WNT voorwaarden een toelichting opgenomen op de bezoldiging van de gemeentesecretaris en de griffier. Uit onze controle zijn geen tekortkomingen gebleken.

WNT blijft aan verandering onderhevig – wijzigingen in 2016

Ook in 2016 worden in de WNT weer een aantal wijzigingen doorgevoerd. De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €178.000 in 2015 naar €179.000 in 2016.

De belangrijkste wijziging in 2016 heeft betrekking op topfunctionarissen die anders dan op grond van een dienstbetrekking hun werkzaamheden verrichten ('externe topfunctionarissen'). Voor de eerste zes maanden waarin de topfunctie wordt vervuld geldt een maximum bezoldiging van €144.000. Voor de volgende zes maanden geldt een maximum bezoldiging van €108.000. Over deze hele periode geldt bovendien dat het gemiddeld uurtarief niet hoger dan €175 (exclusief BTW) mag zijn. Vanaf de dertiende maand geldt hetzelfde maximum als voor topfunctionarissen met een dienstbetrekking. Als het vervullen van de topfunctie méér dan zes aaneengesloten maanden wordt onderbroken wordt daarna opnieuw gestart met het tellen van het aantal maanden waarin de functie is vervuld. Bij een kortere onderbreking wordt het aantal maanden doorgeteld.

2.4 Wijzigingen in wet- en regelgeving – SectorTopics App

Voor actualiteiten en achtergronden wijzen wij u op onze SectorTopics App. Met de SectorTopics-app van PwC volgt u nieuws, trends, ontwikkelingen en onze visie erop in de publieke sector. De Capita Selecta is een van de onderdelen van deze app. Daarnaast vindt u in de app een agenda met activiteiten van PwC voor de publieke sector.

De SectorTopics App is gratis te downloaden in uw appstore (Apple, Android en Blackberry) .

Daarbij wijzen wij u vooral op de volgende onderwerpen die relevant zijn voor u:

- nieuwe aanbestedingsrichtlijnen;
- invoering nieuwe Vpb.

3. *Onze visie op uw interne beheersing*

3.1 *De belangrijkste onderwerpen uit de boardletter samengevat*

Onze bevindingen omtrent uw interne controleomgeving hebben we op 6 november 2015 besproken met de rekeningcommissie. De tien belangrijkste onderwerpen uit de rapportage interim-bevindingen controle 2015 zijn hierna weergegeven. In deze paragraaf geven wij naast een toelichting op deze onderwerpen ook de status ten tijde van de jaarrekeningcontrole weer.

1. *Interne beheersing van goed niveau*

Wij zijn van mening dat de opzet van uw interne beheersing toereikend is voor de wijze waarop de gemeente op dit moment functioneert. Voor de aard en omvang van uw organisatie heeft u voldoende interne beheersingsmaatregelen in de lijn om een betrouwbare gegevensverwerking te waarborgen.

De gemeente Oss werkt met inrichting van processen volgens de lean methodiek. Dit houdt in dat de processen zo efficiënt mogelijk ingericht zijn. Wij onderkennen het belang van efficiënte inrichting van processen, het is hierbij wel belangrijk ook de controleerbaarheid van de interne beheersing in acht te nemen. Een voorbeeld hiervan is de inrichting van het proces sociale uitkeringen waarbij de brondocumenten benodigd bij het beoordelen van de rechtmatigheid van de aanvraag niet bij de gemeente aanwezig zijn en waardoor de controleerbaarheid in het geding komt. Op basis de aanvullend uitgevoerde werkzaamheden zijn geen bevindingen geconstateerd.

2. *Voortvarende samenwerking met interne controlefunctie*

Wij maken gebruik voor een groot deel van onze werkzaamheden gebruik van de door uw interne controleteam uitgevoerde interne controles. Inzake de uitvoering hebben wij opmerkingen die tot een verdere verbetering kunnen leiden. De verbeteringen hebben betrekking op de review van de uitgevoerde werkzaamheden en het blijven investeren in de deskundigheid en het kennisniveau van de uitvoerende medewerkers.

3. *Zeg wat je ziet als onderdeel van de controle*

Cultuur en gedrag vormen de drijvende kracht onder het waarde creërende vermogen van iedere organisatie. In deze paragraaf behandelen we onze bevindingen met betrekking tot de cultuur en het gedrag binnen uw organisatie. Deze bevindingen zijn gebaseerd op onze observaties. Wij hebben de volgende observaties die we graag met u delen:

- Gemeente Oss heeft integriteit hoog in het vaandel staan. Gemeente Oss kent o.a. een gedragscode en de regeling melding vermoeden misstand. Daarnaast dienen nieuwe medewerkers een eed af te leggen op het gebied van integer handelen.
- Bij de gemeente Oss is er in het algemeen een aversie tegen zaken tot in den treure beschrijven zoals de volledige inrichting van de administratieve organisatie. De organisatie kenmerkt zich meer als 'schouders erachter en gaan'.

4. *Grondexploitaties*

In onze rapportage interim bevindingen hebben we tevens stilgestaan bij de herziene verslagleggingsregels rondom grondexploitaties (grexen). De commissie BBV heeft een aantal voorstellen uitgewerkt die leiden tot wijziging van het BBV c.q. aanpassing van de Nota grondexploitatie. De gemeente Oss is bezig met de voorbereidingen voor de inrichting van de nieuwe verslaggevingsregels, door het bepalen van de effecten per project.

Voor de beoordeling van de grondexploitaties verwijzen we tevens naar paragraaf 2.3.

5. *Decentralisaties in het sociale domein*

De laatste stand van zaken met betrekking tot het sociale domein is opgenomen in paragraaf 2.2

6. *Verbonden partijen*

De gemeente Oss werkt samen met buurgemeenten inzake het beheer van verbonden partijen. Per verbonden partij wordt een verantwoordelijke gemeente aangewezen met een adoptieambtenaar. Deze ambtenaar is verantwoordelijk voor de communicatie, afstemming en beoordeling van de betreffende beleidsdocumenten van de betreffende verbonden partij.

7. Invoering Vpb-plicht en IKB

Gemeente Oss heeft de voorbereidingen voor de invoering van de Vpb afgerond. De Vpb-plicht ziet met name op de grondexploitaties en mogelijke andere activiteiten die gemeente Oss voor de regio uitvoert. De aanpassingen in de procedures en exploitatieopzetten heeft de gemeente in gang gezet.

Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente van start gegaan met de IKB. Medewerkers zijn in staat om hun eigen keuze budget te beheren. Op basis hiervan is in de jaarrekening 2015 een aanvullende last genomen inzake de afrekening vakantiegeld. Voor de nadere toelichting zie paragraaf 2.4.

8. Geen aanwijzingen van fraude geconstateerd

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en onjuistheden berust bij het college van burgemeester en wethouders. Als uw accountant hebben wij de verantwoordelijkheid om risico's van fraude te herkennen, voor zover deze risico's kunnen leiden tot materiële fouten in de jaarrekening. In bijlage A.4 hebben wij deze verantwoordelijkheden nader toegelicht.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2015 hebben wij geen aanwijzingen voor fraude gevonden.

9. Bevindingen ITGC's in voldoende mate gemitigeerd

Vanuit wet- en regelgeving is het vereist dat wij een reflectie geven op de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking.

De belangrijkste IT-beheerprocessen wijzigingsbeheer en autorisatiebeheer vereisen formalisatie en daarnaast hebben wij een aantal verbeterpunten vastgesteld ten aanzien van de logische toegangsbeveiliging van de applicaties CODA, GWS4all en DMS. Na de boardletter heeft de IT afdeling de risico's deels gemitigeerd door aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden. Met het gebruik van data-analyse in de controle hebben wij de risico's in voldoende mate gemitigeerd.

Voor 2016 is het belangrijk dat de bevindingen structureel in de organisatie worden ingericht, zodat aanvullende werkzaamheden aan het einde van het jaarrekeningproces niet meer noodzakelijk zijn.

Wij zijn onafhankelijk

We hebben onze naleving van de externe standaarden, het wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid van PwC en het onafhankelijkheidsbeleid van de gemeente met betrekking tot onze dienstverlening in 2015 bewaakt en bevestigd dat we aan deze onafhankelijkheidsverplichtingen hebben voldaan en voldoen.

.

A. *Bijlagen*

A.1. *Single information Single audit (SiSa)*

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2015 van gemeente Oss. Onze werkzaamheden varieerden van het beoordelen van de interne beheersing tot het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd, is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld en dus niet de rechtmatigheid vastgesteld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van 'bestedingen gedurende het jaar' wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij door middel van onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2015 (OAB)	€0	N.v.t.	N.v.t.
OCW D11	Wet participatiebudget 2014	€0	N.v.t.	N.v.t.
I&M E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï)	€0	N.v.t.	N.v.t.
I&M E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	€0	N.v.t.	N.v.t.
SZW G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2014	€0	N.v.t.	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2015	€0	N.v.t.	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2015	€0	N.v.t.	N.v.t.

A.2. Fraude, fouten en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid voor de jaarrekening berust bij het management. Uit dien hoofde is het management verantwoordelijk voor het beschermen van het vermogen van de vennootschap, het voeren van een afdoende financiële administratie en het in stand houden van een geschikt systeem van interne beheersing (waaronder procedures voor het waarborgen van de betrouwbaarheid en continuïteit van geautomatiseerde systemen en het voorkomen en opsporen van fraude, overige onregelmatigheden en fouten en niet-naleving van wet- of regelgeving). Wij hebben onze controle zodanig ingericht dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de jaarrekening in zijn geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of fouten.

Onze controle bestond niet uit een uitvoerige controle van transacties zoals noodzakelijk zou zijn om fouten of fraude die niet hebben geleid tot materiële afwijkingen in de jaarrekening te kunnen opsporen. Het dient te worden onderkend dat het controleproces inherente beperkingen kent. Als gevolg van de aard van fraude, met name wanneer daarbij sprake is van verhulling door samenzwering en vervalsing van documenten, is het mogelijk dat bij een controle die is opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden materiële fraude niet wordt ontdekt.

Hoewel doeltreffende interne beheersingsmaatregelen het risico dat fouten en fraude zich voordoen of onontdekt blijven, doen afnemen, wordt dit risico hiermee niet weggenomen. Wij kunnen daarom niet garanderen dat eventuele fouten of gevallen van fraude ontdekt worden. Gegeven de inherente beperkingen van het controleproces en het interne beheersingssysteem kan en mag er niet op vertrouwd worden dat ons onderzoek alle fouten of gevallen van fraude aan het licht zal brengen.